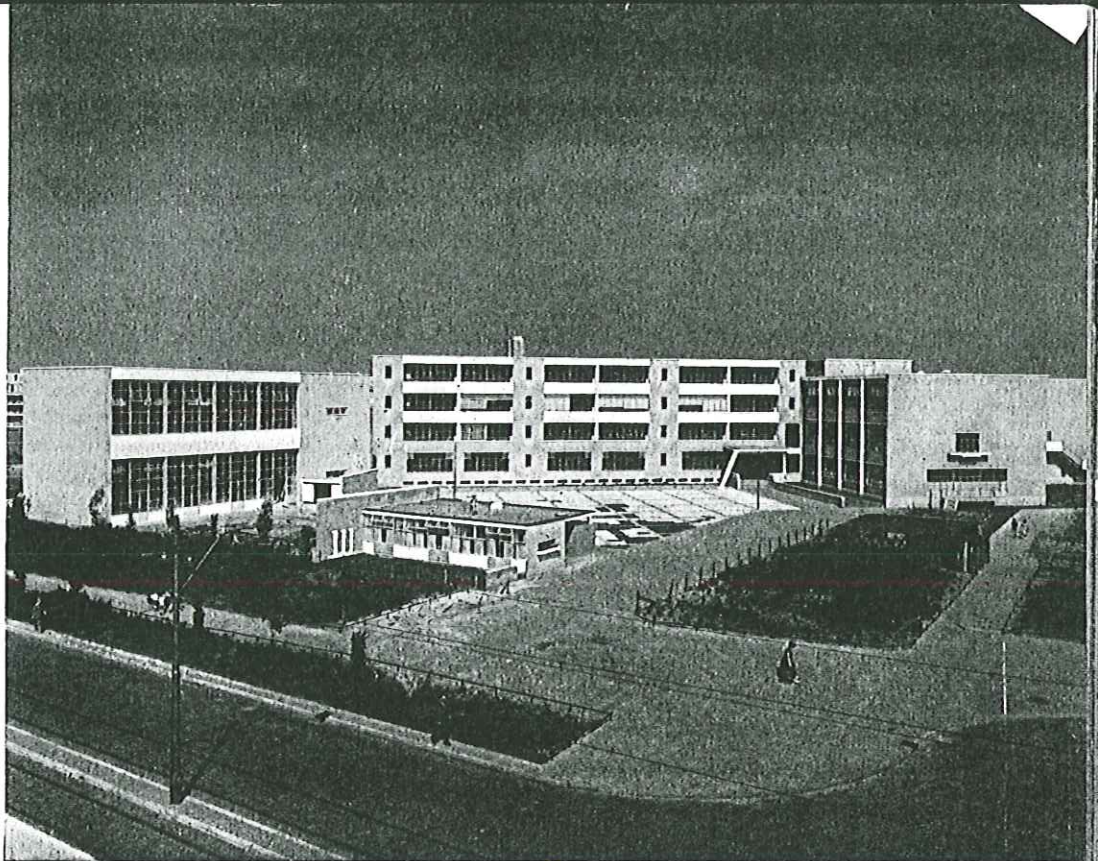

2565

Goudsbloemlaan 131

Het Tweede Vrijzinnig Christelijk Lyceum te 's-Gravenhage

Dr. J. J. P. Oud, Architect

Beschrijving van de heer dr. G. Kazemier, rektor

Bij de bouw van het nieuwe Tweede Vrijzinnig-Christelijk Lyceum hebben een paar overwegingen gegolden, die de plattegronden voor een deel hebben bepaald. In de eerste plaats was het de bedoeling dat iedere leraar, niet de klas, zijn eigen lokaal heeft. Daardoor moeten de leerlingen na elke les van het ene lokaal naar het andere gaan, wat geen bezwaren met zich hoeft mee te brengen, want een hele klas verplaatst zich gewoonlijk sneller dan een enkele leraar.

De voordelen springen direct in het oog. De leerlingen hebben nog grote behoefte aan beweging; na elke les even door de school lopen komt hun gezondheid ten goede en

maakt hen rustiger. Verder kan elke leraar van zijn klas iets bijzonders maken; hij kan er zorgen of laten zorgen voor bloemen en planten; op een prikbord krantenuitknipsels, foto's van actuele onderwerpen enz. aanbrengen; voor bepaalde vakken (b.v. boekhouden, wiskunde) kan er een aparte lineatuur op het bord gemaakt worden; de docenten voor de moderne talen kunnen de bibliotheek in hun eigen lokaal hebben, wat allerlei voordelen biedt. En tenslotte kan men met minder lokalen volstaan, omdat de leraar er meer uren in doorbrengt dan een klas, die immers een groot deel van de week in de z.g. vaklokalen moet zijn (gymnastiek, tekenen, muziek, plant- en dierkunde, scheikunde, natuurkunde, aardrijkskunde, eventueel geschiedenis).

De gekozen opzet brengt de noodzaak met zich mede van

BW 1957

Deel van leslokalen- en gymnastiekvleugel met beeld van Rudi Rooyackers, links conciërgewoning

een ruime centrale garderobe, waar de leerlingen hun kleren en tassen kunnen bergen. Het is n.l. niet van hen te vergen dat zij in de pauze met de tassen buiten blijven lopen; en in een eigen lokaal kunnen ze die niet achterlaten. Bovendien gaat het niet aan van uur tot uur met jas en tas door de school te lopen. Een voordeel van zo'n garderobe is verder dat het verkeer in de school er veel sneller door wordt, want het grootste obstakel hierbij vormen stilstaande leerlingen, die hun jas aantrekken. En ook kunnen er nu verwarmingsbuizen onder de kleren en ventilatie worden aangebracht, zodat de kledingstukken in regentijd bij het uitgaan van de school behoorlijk gedroogd zijn.

Dat wij van de leerlingen eisen, dat zij ook tijdens de lessen de tassen in de garderobe laten, is een bijkomstige bijzonderheid. Het is voor hen n.l. heel goed mogelijk de boeken, die ze voor (of na) de pauze nodig hebben, in de hand mee te dragen. Het voorkomt de ordeloze rommel van de tassen in de lokalen en de vele krassen op de banken, ontstaan door de gespen van de tassen en aanleiding tot veel opzettelijk ander gekras.

Het spreekt vanzelf, dat zo'n garderobe werkelijk centraal gelegen moet zijn, opdat de leerlingen van hieruit gemakkelijk de verschillende lokalen kunnen bereiken.

Een tweede eis is dat de schoolleiding met een enkele oogopslag het geheel kan overzien. Daarom is b.v. de kamer van de rector zo geplaatst, dat deze zich terstond midden in de school bevindt, als hij zijn deur uitgaat; en dat hij door zijn raam ziet wat er buiten op het schoolplein gebeurt. De conrector heeft twee étages hoger een soortgelijke positie. In dit verband kan ook op de kamer van de conciërge gewezen worden; hij ziet eventuele bezoekers reeds van ver aankomen en ieder, die de school binnentreedt, moet langs hem gaan. De leraarskamer heeft iets tweeledigs: in de pauze hebben de docenten behoefte even buiten de drukke doening van het schoolleven te zijn — vandaar de plaatsing op het einde van een gang, waar weinig of geen leerlingen komen — maar zij dienen toch even goed als de enkele docenten, die de „buitenwacht“ hebben, te kunnen zien wat er buiten onder de leerlingen gebeurt om er desgewenst snel in te kunnen grijpen. Vandaar uitzicht naar alle kanten en een buitendeur, die direct naar het schoolplein voert.

Een derde verlangen was de aula, het geestelijk centrum van de school (openingen van het jaar en van de week, Kersten Paaswijdingen, schoolconcerten, filmvertoningen, lezingen, toneel, ballet, feestavonden, enz.), ook een centrale plaats in het gebouw te geven. Is dit om de geestelijke waarden reeds van belang, praktisch wordt het noodzakelijk aula en centrale garderobe in elkaars nabijheid te hebben op feestavonden en dergelijke.

Het overblijflokaal vraagt eveneens een centrale plaats: er moet gemakkelijk toezicht kunnen zijn; het is niet gewenst dat de leraar, die hiervoor een middag overblijft, zich telkens naar een uithoek van de school dient te begeven om te zien hoe het er met de orde staat. Niet alleen dat dit zijn vrijwillig op zich genomen taak aanzienlijk zou verzwaren, het opzettelijke van zo'n controle doet ook afbreuk aan de onderlinge goede verstandhouding. Wanneer de schoolleiding als vanzelf midden in het schoolleven staat, gebeuren er zelden ongewenste dingen. Het best kan deze ruimte in directe verbinding met de kamer van de conciërge staan (voorziening van overblijvende leerlingen met melk of chocolade). Dit vergemakkelijkt overigens ook het gebruik als koffiekamer op feestavonden en dergelijke. De conciërge kan met leerlingen als helpers of helpsters zowel hier bedienen als door de opgeschoven ramen van zijn eigen kamer naar de kant van de hal, waar allicht velen blijven staan om een praatje te maken. Voor alle volledigheid moge er nog op gewezen worden, dat dit lokaal zich dikwijls ook zeer goed eigent voor het geven van lessen.

Geheel anders staat het met het muzieklokaal en de gymnastiekzalen. Deze dienen excentrisch te liggen, opdat de zang en muziek of de luide kreten bij opwindend spel (met openstaande buitendeuren) het overige onderwijs niet storen. Als laatste punt wijzen wij op de wenselijkheid van een overzichtelijke ordening. Het is goed soortgelijke lokalen bij

elkaar te groeperen, opdat men zonder moeite kan vinden, waar men wezen moet.

Deze zijn de voornaamste beweegredenen geweest om het grondplan zo te maken als het is. De leerlingen die met de fiets naar school gaan, bergen deze in twee ruime kelders en belanden dan via een trap in de hal, waar de leerlingen die lopen, direct zijn binnengekomen. Dit is het punt van het gebouw, waar vrijwel alles naar toeleidt en waar een snel overzicht geboden wordt. Men gaat nu naar de centrale garderobe: het middenpad in, afvloeiend tussen de kleding- en tassenrekken door en teruggaand over de buitenpaden (één-richtingsverkeer). Aan beide zijden staat men dan tegenover de schaarvormige dubbele trap en kan meteen naar boven gaan, indien dat nodig is.

Op de begane grond vindt men verder een administratieve vleugel met rectoriskamer, administratie met archief, leraarskamer, kamer voor vergaderingen van Schoolbestuur, Curatorium, Commissies van Gecommitteerden en Deskundigen bij de eindexamens en dergelijke, een wachtkamer en een kamer voor de clubbesturen, waarover straks meer.

In de andere vleugel zijn de kamer van de conciërge, het overblijflokaal, de lees- en studiezaal en het lokaal voor

handenarbeid gelegen. Deze laatste drie ruimten hebben de grootte van een dubbel lokaal. (Daarboven liggen drie lagen van telkens zes gewone lokalen voor vakken als wiskunde, talen, geschiedenis, boekhouden, economie). Het muzieklokaal en de kleedkamers voor het er boven gelegen toneel vindt men achter de centrale garderobe; de gymnastiekzalen in een apart gebouw, dat echter uit het hoofdgebouw binnendoor is te bereiken via de gang van de vleugel der gewone leslokalen.

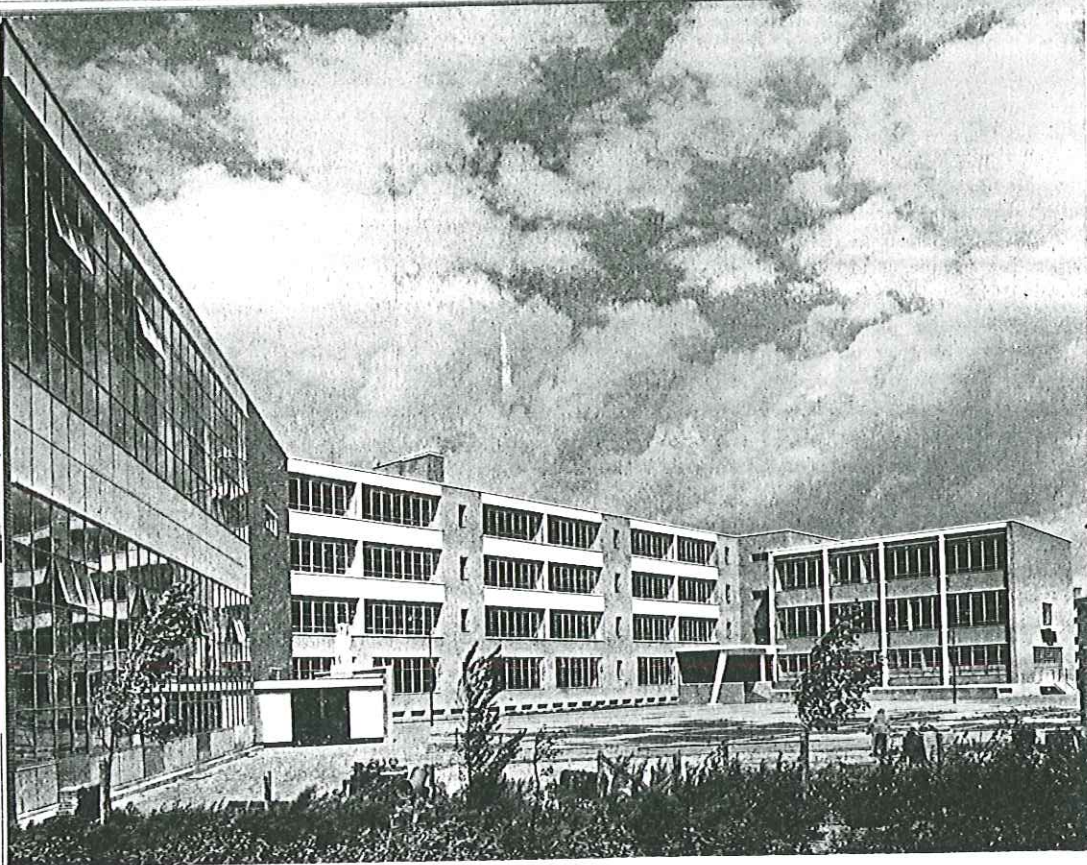
Op de eerste étage van de hal komen uit: de aula (boven de garderobe), de vleugel der gewone lokalen en die van de vaklokalen in engere zin. En zo gaat het verder op de volgende étages.

Als slot van deze opsomming moge nog gewezen worden op een klein veldje voor spel in de open lucht (basketball, volleybal en dergelijke). Het ligt buiten de muren van de school, zodat eventueel geschreeuw niet in de gewone lessen kan doordringen.

Van het begin af heeft voorgezeten in dit gebouw op bescheiden wijze het Daltononderwijs in te voeren. Dit komt in het kort hierop neer, dat de leerlingen op bepaalde uren

Links N.W. vleugel met leslokalen, midden trappenhuis met koepel, rechts gymnastiekvleugel

Les- en vaklokalenvleugels met hoofdingang

aan enige taken gaan werken en die maken in de volgorde en ten dele ook op de plaats, waar ze dat zelf willen, al zal het in het algemeen wenselijk zijn dat ze zo'n taak maken bij de leraar, die deze opgaf. Het gewone urenstelsel is daarbij opgeheven; elke leerling mag zolang aan een bepaalde taak werken, als hijzelf wil, mits hij er voor zorgt, dat die binnen de voorgeschreven tijd klaar komt. Dit leidt tot een grote beweeglijkheid in de school. Ook daarvoor is een centrale garderobe zeer gewenst (geen meeslepen van jassen en tassen). Bovendien moeten de lokalen er dieper voor zijn dan de tot voor kort slechts toegestane maat van 6.10 m, waarbij de banken achter tegen de muur geschoven werden om vooraan voldoende ruimte te krijgen. Om het geloop in de klas tijdens de Daltonuren te beperken is het gewenst, dat de leerlingen ook achter om de banken heen kunnen gaan. Om dezelfde reden dienen de kasten, waarin de voor dit soort onderwijs noodzakelijke studiewerken te vinden zijn, tegen de achtermuur geplaatst te zijn. Plaatsing tegen de zijmuur zou immers betekenen dat een leerling telkens om het hele bankenblok heen moet lopen als hij een boek wil pakken, hetgeen de onrust aanzienlijk vergroot. Het Daltononderwijs staat of valt nu eenmaal met de rust of de onrust, die er bij heerst.

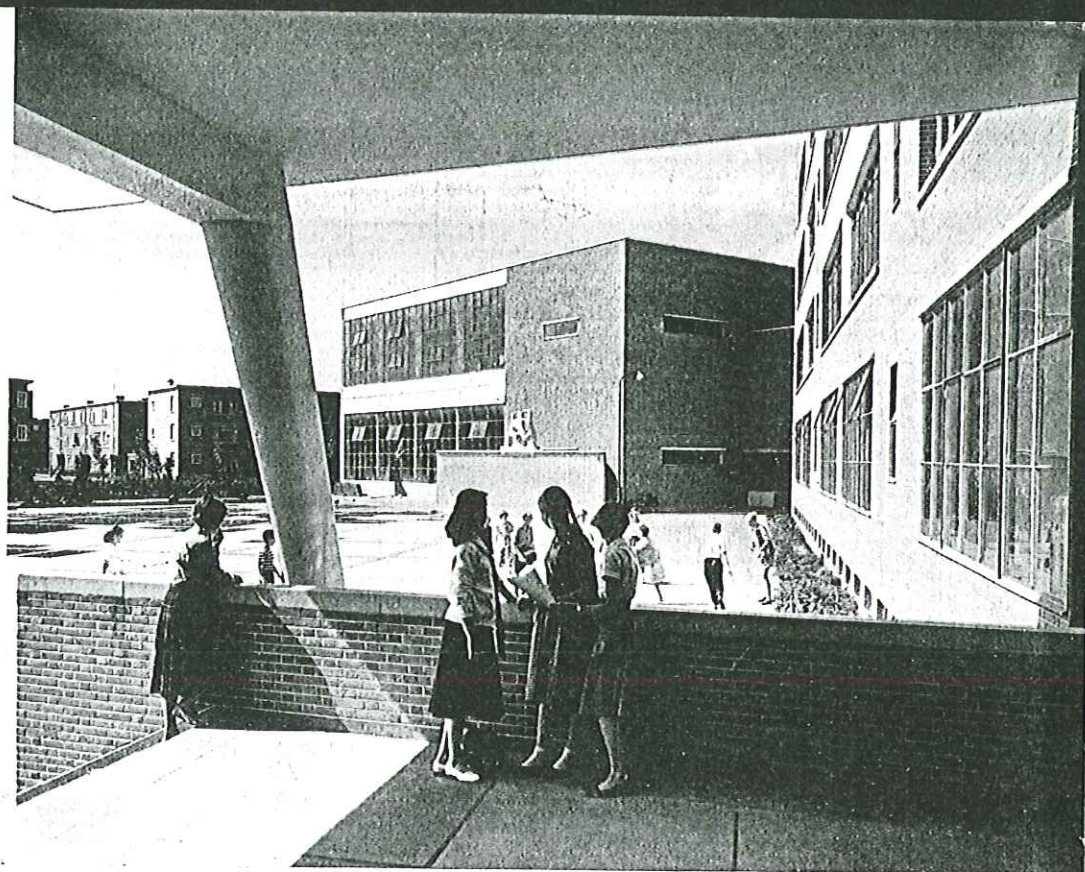
In dit verband kan er op gewezen worden, dat een bibliotheek in de oude zin niet meer nodig is. Elke leraar heeft de boeken, die de school op zijn gebied bezit, in zijn lokaal

en kan ze daardoor veel meer productief maken dan vroeger bij een centrale bibliotheek het geval was.

De bij Dalton scholen veel gebruikte brede gangen met nissen, waar bepaalde leerlingen hun taken kunnen maken, zijn ons niet toegestaan. Daar staat tegenover dat wij een lees- en studiezaal hebben met ruime kasten voor encyclopedieën en andere z.g. „naslagwerken“, tijdschriften en dergelijke. Hier kunnen zestig leerlingen aan hun Dalton-taken werken, waardoor de andere lokalen wat minder vol worden. Ook stellen wij ons voor dat leerlingen, die in een bepaald vak bijzonder uitblinken en daarvoor minder oefening nodig hebben dan de anderen, er een aparte taak kunnen maken, waardoor het mogelijk wordt dieper in de materie in te dringen, wat voor hen interessanter en ook nuttig is. Hetzelfde kan gebeuren met leerlingen, die zijn blijven zitten, maar voor bepaalde vakken, b.v. biologie, geschiedenis of aardrijkskunde, reeds het eerste jaar heel behoorlijk waren.

Voor de ontlasting van de leslokalen tijdens de Daltonuren bieden voorts de vier vloeren van het trappenhuis genoeg ruimte om er een 50 à 60 leerlingen verspreid bij tafeltjes aan hun taken te laten werken.

De reeds genoemde kamer voor de clubbesturen heeft een dubbele bedoeling. In oorsprong hadden de meeste gemengde scholen wel een z.g. meisjeskamer. Voelt men bij de tegenwoordige opvoeding daar steeds minder behoefte aan, het blijkt in de praktijk toch telkens nodig over een ruimte

Gezicht vanaf de luifel van de hoofdingang

te beschikken, waar men een leerling, die ziek is geworden of een ongeval heeft gehad, apart kan neerleggen. Dat komt echter misschien eens in de week voor. Deze kamer kan daarom ook goed gebruikt worden als vergaderlokaal voor de clubbesturen. In een moderne school vormen de verschillende clubs een essentieel deel in de algemene ontwikkeling der leerlingen. De erkenning van hun waarde is in zekere zin gesymboliseerd in deze ruimte: de besturen kunnen er op eigen houtje vergaderen, ze hebben er elk een kast om hun paperassen en dergelijke op te bergen (b.v. notulenboeken, schaakborden, grammofoonplaten voor volksdansen, bats en balletjes voor tafeltennis); de kleinere clubs kunnen er ook hun bijeenkomsten houden.

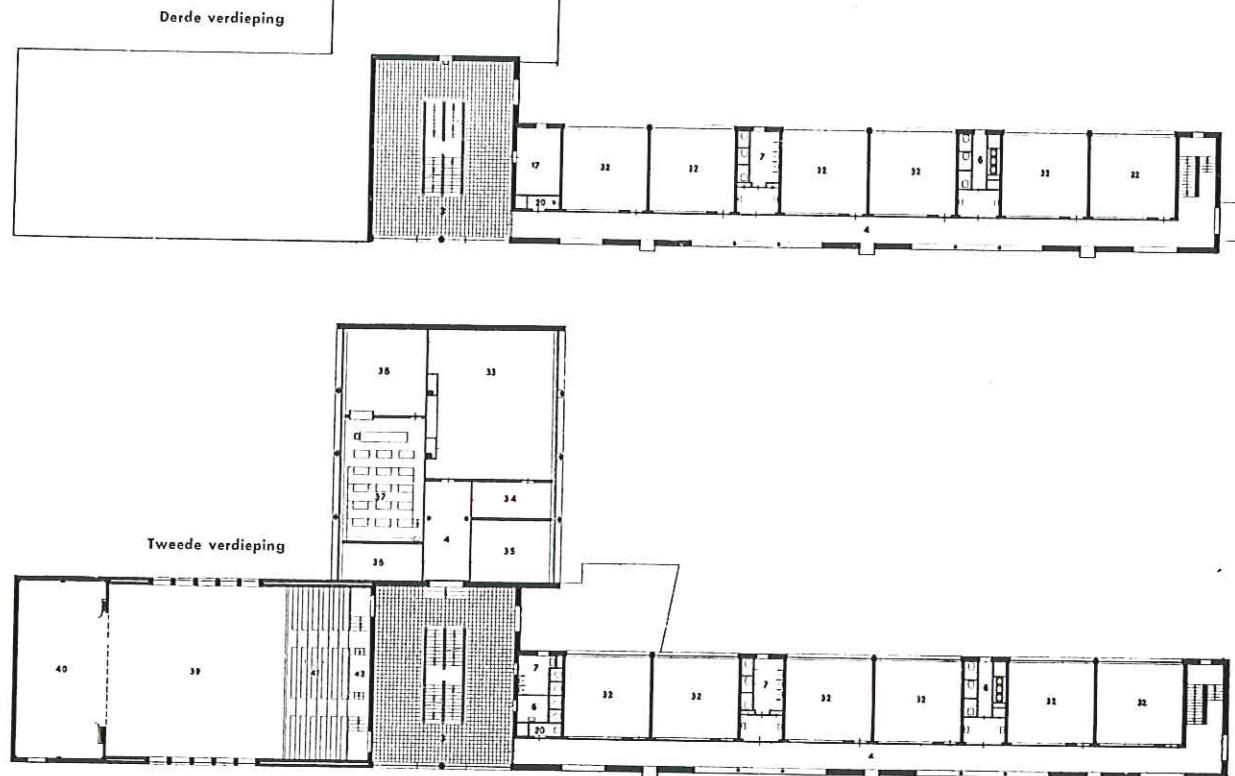
Tot onze spijt zijn de z.g. vaklokalen kleiner geworden dan bij de later gewijzigde normen is toegestaan. Met veel passen en meten is het echter gelukt deze en de er bij behorende kabinetten zodanig in te richten, dat er niet alleen bij de scheikunde, maar ook bij de biologie en de natuurkunde een practicum gehouden kan worden, terwijl eveneens bij de aardrijkskunde de leerlingen praktisch kunnen werken aan het maken van bodemreliëfs en dergelijke (klei; in het kabinet).

Het is dus de bedoeling geweest een school te bouwen, waarin het onderwijs grote mogelijkheden van beweging heeft. Naast het klassikale systeem, dat wij nooit geheel kunnen en willen missen, is het gebouw geschikt voor de

Daltonmethode. Dit vrijere onderwijs, dat vooral de eigen activiteit der leerlingen tracht te stimuleren, zullen wij nog verder dienen te ontwikkelen. Naast het individuele werk zullen ook groepstaken gegeven moeten worden. Hiervoor zullen af en toe aparte ruimten nodig zijn voor het onderling beraad van groepjes leerlingen. Daarvoor kan de kamer der clubbesturen dienen, maar ook wel de wachtkamer en soms de kabinetten of het overblijflokaal. In welk tempo wij het Daltononderwijs aan onze school kunnen uitbreiden, hangt er voor een deel van af, of de programma's der eindexamens nog lang zo zwaar op het onderwijs blijven drukken als thans het geval is. Maar hoe dan ook, er zal in deze richting een verandering moeten komen en voor de beweging, die het onderwijs dan zal vertonen, hopen wij dat onze school het geëigende instrument zal zijn.

Tenslotte nog één belangrijk punt. Alles moge zakelijk doordacht zijn, wanneer het geheel niet in schoonheid is opgebouwd, komt de ziel tekort. Het Bestuur van de school heeft in vol vertrouwen aan de architect, Dr. J. J. P. Oud, de opdracht verstrekt om aan de vele wensen op schone wijze vorm te geven. Het is van mening dat hij daar wonderwel in geslaagd is. Het werd een licht en kleurig gebouw met een evenwichtige verhouding der onderdelen, waarin het een vreugde is te werken.

Het Rijk heeft eveneens, naast de subsidiëring van het ge-

bouw als zodanig, voor de schoonheid willen zorgen. Er zijn ons tal van moderne schilderijen voor de versiering der lokalen geschonken. En verder mochten wij een paar beeldhouwers een opdracht verlenen voor enkele beeldgroepen. Buiten op het schoolplein staan van Rudi Rooyackers twee estafette-lopers, van wie de ene een fakkel aan de ander overgeeft. Zo wordt in de school de cultuur doorgegeven. En de vlam, zinnebeeld van bezieling, is eveneens een symbool van de Vrijzinnig-Christelijke Jeugd-Centrale, waarmee wij zijn verbonden.

Buiten, bij de woning van de conciërge, werd van Aat van den IJssel een beeld geplaatst, een kat voorstellend, die juist bezig is van de muur af te springen.

Tegen de wand tussen de toegangsdeuren naar de aula is een reliëf van Couzijn aangebracht: de Emmausgangers, weergave van een gebeuren, waarvan de diepte hier wel niet hoeft te worden weergegeven. Ook al zullen vele leerlingen aan het geheel nog niet toe zijn, zij zullen toch openstaan voor de gedachte en voor het wonder, dat bij de wijding van de uitdeling van het brood, van de materie, Christus, dat is het Goddelijke, aan de mens kan verschijnen.

Ook moge nog gewezen worden op het geschenk der leraren, weer een beeld van Rooyackers: een Christoforus, de Christusdrager, die door het Christuskind over de rivier te dragen, een taak op zich nam, die aanvankelijk licht leek maar in de vervulling steeds zwaarder werd en waaronder hij zou zijn bezweken, als niet het wonder zich had voltrokken dat het door hem gedragen kind hem oprichtte, zodat hij veilig aan de overkant kwam. Wordt zo niet elke mens door een moeilijke taak boven eigen zwakke krachten uitgeheven?

Ter opfleuring van de ingang naar de garderobe en als afleiding van een altijd wat onprettig aanzien, dat een garderobe nu eenmaal meebrengt, werden op verzoek van de architect een tweetal wandschilderingen van Karel Appel in de benedenhal aangebracht.

Einheid van praktische zin en schoonheid, ruimte voor beweging in een sterke orde, wij hopen dat onze jeugd daarin goed zal gedijen en bij het verwerven van meer kennis de eigen persoonlijkheid zodanig zal kunnen ontwikkelen, dat er later harmonie in hun leven zij en een juist gevoel voor de diepere dingen van het bestaan.